

236. САСТАНАК СЕКЦИЈЕ ЗА ИСТОРИЈУ МЕДИЦИНЕ СЛД САЖЕТАК ПРЕДАВАЊА

ХЕМИЈСКЕ АНАЛИЗЕ МИНЕРАЛНИХ ВОДА И РАЗВОЈ БАЊА У КНЕЖЕВИНИ СРБИЈИ (1834-1878)

Др Зоран Ваџић

Прву хемијску анализу српских минералних вода обавио је Франц Хрушауер 1834. у Бечу. Следеће анализе радили су барон Сигмунд Хердер (1835), француски природњак и лекар Ами Буе (1836-1837), државни хемичари Павле Илић, Иван Стојшић и Фердинанд Шамс у Правителственој апотеци (1837–1855), професори хемије у Лицеју и Великој школи Михаило Рашковић и Сима Лозанић (1857–1878). Анализе су рађене и у приватним и војним апотекама. У периоду од 1834. до 1878. Рађена је анализа минералних вода узетих са 39 извора.

Напоредо са хемијским испитивањима минералних вода, постепено почињу да се уређују купалишта и граде коначишта. Педесетих година 19. века у бањама, за време сезоне, почињу да раде лекари. Бање се додатно уређују парковским просторима. Шездесетих година бање постају места за лечење и одмор. Погодности бања све више могу да користе само имућнији грађани, због великих трошкова путовања и скупог боравка у њима. Седамдесетих година бање постају српска монденска летовалишта. У њих одлазе углавном богатије и виђеније породице, не (само) због лечења, већ и зарад одмора и личног престижа.

БАЊА КОВИЉАЧА – ОД РАЈИНЕ БАРЕ ДО МОДЕРНОГ ЛЕЧИЛИШТА

Марија Шћекић Марковић

Прва фаза функционалног развоја Бање Ковиљаче, од стублине за минералну воду до модерне бање са термалном и социјалном функцијом, трајала је око пола века, од 1846. до 1914. године. Рад описује прве инжењерске, лекарске и правно – административне активности, до реализације почетне замисли о модерној бањи.

Поменути период се условно може поделити на два дела, од 1846. до 1902, и од 1902. до 1914. године. Прво каптирање извора може се приписати др Линдермајеру 1846, када је и откупљено земљиште за подизање првих бањских зграда. Од 1839. године, када је Подрињски округ добио свог првог физикуса, на том месту су се смењивали многи, више или мање познати лекари у српској историји, а на уређењу и урбанизацији неки од најзаслужнијих српских инжењера тог времена.

Уговор о уступању експлоатације извора Подрињском округу 1902. донет је на основу Закона о уступању Бање Ковиљаче (Смрдан-баре) народу округа подринског у експлоатацију, из 1898. Уз Купатило и бањске чесме, Ковиљача је, са државним и приватним хотелима, до 1912. постала модерно лечилиште и туристичко место.

ТРИ БАЊЕ ЧАЧАНСКЕ

Нада Лазовић

Чачак се налази на размеђи три бање: (1) Овчар бања, од давина позната лековита бања, која се налази између планина Овчара и Каблара, где је Западна Морава просекла једну од најлепших клисура у Србији; (2) Бања Горња Трепча се налази на обронцима планина Вујан и Буковик, у котлини реке Бање; (3) Слатинска бања се налази у подножју планине Јелице, на десној обали Западне Мораве на бањској реци Даћинац.

Прве хемијске анализе минералних вода чачанског краја урадио је барон Хердер. Из његових записа, види се да су у околини Чачка били познати извори минералних вода у Атеници, Бањици, Смрдељача код Слатине и Трнава. Сима Лозанић анализе воде из Слатинске бање објављује 1877. Крајем 19. века Танасије Никитовић је проучавао воду из Трепче и уверио се у лековита својства па је на извору саградио базен и поставио споменик своме погинулом брату а прва званична испитивања воде су обављена 1904. Др Јосиф Јанковић 1843. год пише о лековитој сумпоровитој води у селу Неглишори. У систематском прегледу бањских и климатских места Краљевине СХС, осим раније поменутих извора, помиње се још воде у Котражи.